

SCIENTIFIC PAPERS
OF THE UNIVERSITY OF PARDUBICE
Series B
Jan Perner Faculty of Transport
5 (1999)

ÚLOHA CESTOVNÍHO RUCHU JAKO FAKTORU ROZVOJE REGIONŮ

Helena BECKOVÁ

Katedra dopravního managementu, marketingu a logistiky

1. Úvod

Cestovní ruch je jedním z nejdůležitějších oborů národního hospodářství. Podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu, přispívá výrazným způsobem k zaměstnanosti, přináší státu devizové příjmy, ale i příjmy do státního rozpočtu a do rozpočtů místních. Hospodářský přínos cestovního ruchu dokumentují údaje Světové organizace cestovního ruchu (WTO) a Světové rady cestování a cestovního ruchu (WTTC), podle nichž je cestovní ruch největším zaměstnavatelem na světě, svým obratem zaujímá třetí místo po obchodu ropou a ropnými produkty a po automobilovém průmyslu.

Kromě toho cestovní ruch pozitivně působí i na ochranu životního prostředí, na uchování národních tradic, podporuje mírové soužití. Nepřímo pak ovlivňuje řadu dalších odvětví a prostřednictvím multiplikačního efektu zvyšuje jejich příjmy a zaměstnanost.

Z výše uvedeného vyplývá, že cestovní ruch je také důležitý pro rozvoj regionů, především těch, které jsou hospodářsky slabé, ve kterých není možné příliš rozvíjet zemědělskou výrobu a kde není silně zastoupen průmysl. Taková území bývají pro rozvoj cestovního ruchu velmi vhodná, především proto, že nemají příliš zničené životní prostředí. Pro tyto regiony, ale i pro ty ostatní, se cestovní ruch může stát významným faktorem rozvoje.

2. Zhodnocení současného stavu

Pokud jde o vývoj v posledních letech, situace v cestovním ruchu pro regiony příliš příznivá není. V počtu zahraničních návštěvníků jednoznačně převažuje Praha, a přestože se již dlouhou dobu mluví o potřebě rovnoměrnějšího rozložení návštěvnosti po celém území naší republiky, tato snaha zatím žádné výrazné úspěchy nepřinesla. Statistiky zaznamenaly v několika minulých letech sice pozvolné snižování podílu Prahy ve prospěch ostatních regionů, ale současný stav zdaleka ještě není optimální. Tyto nepříznivé výsledky byly mimo jiné způsobeny i tím, že v minulosti u nás neexistovaly ucelené regionální koncepce rozvoje cestovního ruchu a chyběla i koncepce státní politiky cestovního ruchu.

V souvislosti s přípravou na vstup do Evropské unie vznikla nutnost vypracovat některé důležité koncepční dokumenty, které v sobě mimo jiné zahrnují i problematiku cestovního ruchu. Jde především o Strategii regionálního rozvoje České republiky, Národní rozvojový plán České republiky na léta 2000 – 2006 a samostatnou Koncepci státní politiky cestovního ruchu České republiky.

3. Strategie regionálního rozvoje České republiky

Na základě usnesení vlády České republiky č. 235/98 Sb. o zásadách regionální politiky vlády byl vypracován základní strategický dokument regionální politiky v České republice pro období do roku 2010 nazvaný Strategie regionálního rozvoje České republiky. Tento dokument má sloužit jako:

- základní koncepční dokument regionální politiky v ČR
- výchozí základna rozvojových programů napojených na strukturální fondy Evropské unie

V rámci přípravy Strategie regionálního rozvoje České republiky byly ustaveny na úrovni nových krajů **Regionální koordinační skupiny**, jejichž členy se stali zástupci úřadů, podnikatelské sféry, vysokých škol atd. Tyto skupiny připravily podle jednotné metodiky strategie rozvoje pro jednotlivé kraje. Na celostátní úrovni pak vznikla **Národní koordinační skupina**, která sdružila předsedy Regionálních koordinačních skupin, zástupce vybraných resortů, Parlamentu ČR, Hospodářské a Agrární komory ČR a dalších institucí. Národní koordinační skupina sledovala a usměrňovala vypracování celostátní strategie.

K dílčím výsledkům práce se mohli vyjadřovat i další odborníci a také široká veřejnost. Nakonec byl na celostátní úrovni sestaven dokument Strategie regionálního rozvoje České republiky, na úrovni regionů 14 strategií regionálního rozvoje krajů. Ve shodě s ústavním zákonem č. 347/1997 Sb. bylo totiž území České republiky od 1. 1. 2000 rozčleněno na 14 vyšších územně správních celků: Praha, kraj Středočeský, Budějovický, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Jihlavský, Brněnský, Olomoucký, Zlínský a Ostravský.

V pasáži věnované výchozí situaci strategie regionálního rozvoje ČR se hovoří i o politice cestovního ruchu. Bylo zde konstatováno, že regionální aspekty se v této politice dosud příliš neuplatňovaly, přestože nerovnoměrné rozložení cestovního ruchu a především značné odlišnosti v jednotlivých regionech regionální přístup vyžadují. Hovoří se zde i o aktivitách České centrály cestovního ruchu, která připravila rozdělení České republiky do 14 turistických marketingových regionů podle jejich společných vlastností, které je odlišují od regionů ostatních. Tyto turistické marketingové regiony by měly nahradit dřívější systém rajonizace cestovního ruchu. Dále je zdůrazňována nutnost státní podpory rozvoje cestovního ruchu v oblastech, které mají problémy s ekonomickým rozvojem.

V další části strategie je nastíněna strategická vize regionálního rozvoje ČR do roku 2010. Cestovní ruch je definován jako jeden ze šesti problémových okruhů, na které musí být v regionální strategii zaměřena pozornost.

Součástí strategie regionálního rozvoje je i souhrnná SWOT analýza, která je syntézou dílčích SWOT analýz za jednotlivé problémové okruhy a SWOT analýz vypracovaných jednotlivými regiony. Pokud jde o cestovní ruch, ze SWOT analýzy vyplývá následující:

- **silné stránky** – cestovní ruch zaujímá významný podíl na tvorbě HDP a devizových příjmech, má příznivé přírodní a kulturně historické podmínky rozvoje, tři kraje disponují dobrou základní materiální vybaveností cestovního ruchu a kromě Prahy mají další dva kraje letiště schopná mezinárodního provozu
- **slabé stránky** – nedostatečná legislativa v oblasti cestovního ruchu, především pokud jde o ochranu spotřebitele a standardů, nedostatky v komunální infrastruktuře a hygieně
- **příležitosti** – zlepšení legislativy, ochrany klientů, certifikace standardů kvality služeb, rozvoj moderních a nekonvenčních forem turistiky, muzejnictví a lázeňství, rozvoj přeshraniční spolupráce
- **ohrožení** – pokračování koncentrace cestovního ruchu do Prahy při neúčinné nabídce jiných regionů, pokračující zaostávání obnovy památek může způsobit pokles zájmu o cestovní ruch.

Z této analýzy pak vycházejí strategické cíle, směry a rozvojové aktivity. Hlavní prioritou rozvoje cestovního ruchu je zvýšení prosperity regionů. Jako **strategický cíl** v oblasti cestovního ruchu bylo stanoveno uvolnění skrytého ekonomického potenciálu cestovního ruchu a lázeňství a podpora růstu jejich podílu na prosperitě regionů. Tohoto cíle by mělo být dosaženo prostřednictvím strategických směrů, které budou naplňovány pomocí konkrétních rozvojových aktivit. Byly definovány následující **strategické směry**:

- zlepšení legislativního rámce a zvýšení podpory podnikání v cestovním ruchu a lázeňství

- zlepšení propagace cestovního ruchu a lázeňství na úrovni regionů a rozvoj informačních systémů a vzdělanosti v odvětví
- rozvoj turistické infrastruktury a produktů cestovního ruchu ve vazbě na specifika regionů a jejich kulturní a přírodní bohatství
- rozvoj nových forem, produktů a infrastruktury lázeňství

Aby mohla být strategie realizována, bylo třeba rozdělit úkoly na ty, které budou zajišťovány na úrovni centrální, tzn. v rámci sektorové politiky a ty, které budou spadat do působnosti krajů, tzn. regionální politiky. Z výše uvedených strategických směrů v oblasti cestovního ruchu byly první tři zařazeny do působnosti regionální politiky, čtvrtý musí být realizován za spoluúčasti sektorové i regionální politiky současně.

Bylo také nutné vybrat strategické úkoly, pro jejichž realizaci bude požádáno o finanční spoluúčast Evropské unie. V Evropské unii jsou totiž vyčleněny fondy pro země připravující se na vstup do EU, po přijetí pak bude možné čerpat prostředky i z jejich strukturálních fondů. Pro účely čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie musely být zpracovány další programové dokumenty.

4. Národní rozvojový plán České republiky na léta 2000 – 2006

Jako podklad pro získání předvstupní pomoci Evropské unie má sloužit Národní rozvojový plán České republiky na léta 2000 – 2006. Jsou v něm zdůvodněny potřeby podpory ze zdrojů Evropské unie a definovány cíle, kterých má být dosaženo.

Dalším důležitým dokumentem pak je „rámec podpory Společenství“, který se zpracovává na základě projednání Národního rozvojového plánu s orgány Evropské komise a který je vlastně smlouvou mezi vládou státu a Evropskou komisí.

Národní rozvojový plán se dále rozpracovává do podoby sektorových a regionálních operačních programů. V nich jsou konkretizovány cíle a stanoveny podmínky čerpání podpory na jejich dosažení v jednotlivých oblastech. Po schválení těchto programů Evropskou komisí pak může dojít k realizaci konkrétních projektů.

V České republice má přípravu Národního rozvojového plánu na starosti Ministerstvo pro místní rozvoj. Podklady pro plán se staly Regionální a odvětvová analýza České republiky, dále Hospodářská strategie vstupu do Evropské unie, Národní program přípravy České republiky na členství v Evropské unii a již zmiňovaná Strategie regionálního rozvoje ČR.

Pro realizaci plánu byly ustanoveny sektorové Přípravné výbory, z výběrového řízení vzešla tzv. Realizační skupina, proběhla transformace Regionálních koordinačních skupin na Regionální řídicí a monitorovací výbory.

Byly zpracovány strategie rozvoje, což jsou konzultační dokumenty, které analyzují hlavní problémy jednotlivých sektorů a regionů a na základě analýzy stanovují obecné a specifické cíle, priority a předpokládané finanční náklady. Jelikož bylo na základě usnesení vlády č. 707/1998 rozděleno území České republiky na 8 administrativně

statistických regionů NUTS II, bylo vypracováno 8 regionálních částí Národního rozvojového plánu a 6 částí sektorových. Jednou z těchto sektorových částí je i cestovní ruch.

Dále byl projednáván Návrh sektorových a regionálních priorit Národního rozvojového plánu České republiky na léta 2000 –2006. Tento materiál je v podstatě syntézou sektorových i regionálních podkladů. Stanovuje základní problémové okruhy, tzv. prioritní osy. V rámci prioritních os se jako nižší stupeň rozlišují priority a ještě níže dílčí priority/opatření. Prioritní osa nazvaná Podpora rozvoje ekonomické základny a posílení její konkurenceschopnosti v sobě zahrnuje jako jednu z priorit rozvoj cestovního ruchu a lázeňství, který je dále rozpracován do následujících dílčích priorit/opatření:

- zřídit fond na podporu rozvoje cestovního ruchu v České republice, který bude směřován především na podporu malého a středního podnikání (úvěry), poradenství, profesní vzdělávání, přístup k inovačním a komunikačním technologiím atd.
- podporovat tvorbu nových a zejména regionálních produktů cestovního ruchu - budování základní a doprovodné turistické infrastruktury, programy venkovské turistiky, revitalizace lázeňství
- podporovat regeneraci významných památek a turistických atraktivit jako aktivátorů cestovního ruchu
- podporovat dobudování organizační struktury cestovního ruchu – regionální turistické organizace a spolky, turistické regiony, turistická informační centra, standardní informační systém atd.
- zkvalitnit propagaci a informovanost o turistické nabídce České republiky v zahraničí
- zkvalitnit výzkum a zlepšit statistiku cestovního ruchu, zřídit satelitní účet cestovního ruchu

Problematika cestovního ruchu je samozřejmě obsažena i v sektorových a regionálních částech Národního rozvojového plánu. **V regionálních částech** je cestovní ruch vymezen jako jedna z priorit rozvoje regionů. **V sektorové části** Cestovní ruch jsou prioritami:

- podpora rozvoje malého a středního podnikání v cestovním ruchu, tvorba nových pracovních příležitostí
- tvorba nových produktů cestovního ruchu a regionálních produktů cestovního ruchu
- příprava lidských zdrojů pro oblast cestovního ruchu
- zvýšení a zkvalitnění rozsahu propagace a informovanosti o České republice v zahraničí a vybudování standardního informačního systému cestovního ruchu

- zřízení satelitního účtu cestovního ruchu

V souvislosti s Národním rozvojovým programem bylo ještě zpracováno posouzení jeho vlivu na životní prostředí.

5. Koncepce státní politiky cestovního ruchu České republiky

Koncepce státní politiky cestovního ruchu České republiky byla vypracována Ministerstvem pro místní rozvoj. Je v ní vymezen význam cestovního ruchu, popsán jeho dosavadní vývoj v České republice. Dále je zde vyčíslen podíl cestovního ruchu na rozvoji naší ekonomiky a s využitím SWOT analýzy shrnuto postavení České republiky v cestovním ruchu. Dokument se zabývá také problémy dalšího rozvoje cestovního ruchu u nás a navrhuje opatření, jak je řešit. V závěru je vysvětlen další postup při realizaci Koncepce a zařazen časový harmonogram realizace jednotlivých opatření.

Navrhovaná opatření jsou následující:

- zpracovat metodiku regionální strategie cestovního ruchu České republiky jako východisko pro tvorbu rozvojových strategií jednotlivých regionů
- transformovat sektorový operační plán cestovního ruchu do regionálních operačních plánů, a to v souvislosti s dokončením návrhu celého Národního rozvojového plánu České republiky
- vyjasnit postavení orgánů veřejné správy a regionálních orgánů (včetně vyšších územně správních celků) v oblasti cestovního ruchu
- zapracovat do novely zákona č. 588/1992 Sb. o DPH snížení sazeb DPH u stravovacích a ubytovacích služeb
- zapracovat do novely nařízení vlády č. 28/1998 Sb. ustanovení, že do hostinské činnosti nepatří podávání snídaní v případě, že jde o ubytování v soukromí s kapacitou do 10 lůžek
- zřídit satelitní účet cestovního ruchu a případně modifikovat klasifikaci činností pro odvětví cestovního ruchu
- koordinovat tvorbu standardního informačního systému cestovního ruchu
- zpracovat návrh právní úpravy, která by navrhla směrování daňového odvodu do místa reálného podnikání (restrukturalizace daní a zvýšení podílu místních rozpočtů na nich)
- zaměřit činnost České centrály cestovního ruchu přednostně na zvýšení a zkvalitnění rozsahu státní propagace a informovanosti o České republice v zahraničí – posílit finanční zdroje na tyto aktivity
- spolupracovat na zkvalitňování profilu absolventů středních odborných škol, vyšších odborných škol a vysokých škol zaměřených na cestovní ruch a řešit oblast vzdělávání dospělých

- aplikovat doporučující standardy ubytovacích služeb do praxe a zajistit jejich kontrolu
- ustavit mezirezortní komisi cestovního ruchu
- zpřísnit kontrolu podnikání v cestovním ruchu

Závěr

Cestovní ruch by se měl v budoucnu stát skutečným faktorem rozvoje regionů. Téměř 80 % území České republiky je vhodná pro rekreační účely, tato šance ale zatím není využita. Je nutné zpracovat ucelené regionální koncepce rozvoje cestovního ruchu, které budou vycházet z marketingových studií a které vyústí v určení formy produktu, pro kterou jsou v daném regionu nejlepší podmínky. Zde je patrná návaznost Koncepce státní politiky cestovního ruchu na Strategii regionálního rozvoje České republiky a následně i na zpracování Národního rozvojového plánu. Tyto dokumenty se vzájemně prolínají a pokud se je podaří uvést do praxe, měly by přispět k řešení stávajících problémů.

Na druhou stranu je však třeba si uvědomit, že tu nyní vedle sebe stojí vyšší územně správní celky, s nimiž pracuje Strategie regionálního rozvoje, dále turistické marketingové regiony České centrály cestovního ruchu, které se s nově vzniklými kraji nekryjí, a nakonec ještě členění České republiky do 8 administrativně statistických jednotek NUTS II. Ty jsou zabudovány do Národního rozvojového plánu. Je otázkou, zda toto rozdílné chápání regionů nebude naopak další problémy způsobovat.

Lektoroval: Doc. Ing. Vlastimil Melichar, CSc.

Předloženo v březnu 2000.

Použitá literatura

- [1] Trnková, O.: Území a cestovní ruch. Praha, VŠE 1993. 95 s. ISBN 80-7079-123-3
 [2] Materiály Ministerstva pro místní rozvoj: www.mmr.cz

Resumé

ÚLOHA CESTOVNÍHO RUCHU JAKO FAKTORU ROZVOJE REGIONŮ

Helena BECKOVÁ

Příspěvek se zabývá úlohou cestovního ruchu v rozvoji regionů. Většina území České republiky má velmi dobré předpoklady pro cestovní ruch, který by se proto mohl stát i faktorem rozvoje jednotlivých regionů. Současná situace však není příliš příznivá, protože zde v minulosti chyběly ucelené regionální koncepce rozvoje cestovního ruchu i koncepce státní politiky cestovního ruchu. V souvislosti s přípravou na vstup do EU vznikly některé dokumenty, které se této

problematiky dotýkají. V příspěvku jsou tyto dokumenty popsány, především se zaměřením na oblast cestovního ruchu.

Summary

THE ROLE OF TRAVEL INDUSTRY AS A FAKTOR OF REGIONAL DEVELOPMENT

Helena BECKOVÁ

The article deals with the role of travel industry in regional development. Most of the Czech Republic's territory has very good pre-conditions for travel industry, which could become a factor in the development of particular regions. However, present situation is not very favourable, because entire regional conceptions of travel industry development and also conception of the state travel industry policy were missing in the past. In connection with the preparation for the admission to the EU, some documents concerning these problems have come into being. In the article these documents are described, above all with regard to the travel industry sphere.

Zusammenfassung

DIE ROLLE DES FREMDENVERKEHRS ALS EIN ENTWICKLUNGSFAKTOR DER REGIONEN

Helena BECKOVÁ

Der Artikel befasst sich mit der Rolle des Fremdenverkehrs in Regionsentwicklung. Die Mehrheit des Geländes der Tschechischen Republik hat sehr gute Voraussetzungen für den Fremdenverkehr, der ein Entwicklungsfaktor der einzelnen Regionen werden könnte. Aber die gegenwärtige Situation ist nicht ganz günstig, weil Regionskonzeptionen der Fremdenverkehrsentwicklung und auch die Konzeption der staatlichen Politik des Fremdenverkehrs haben gefehlt. Im Zusammenfluß mit Vorbereitung für den Empfang in der EU einige Dokumente, die diese Probleme angehen, sind entstanden. Im Artikel sind diese Dokumente beschrieben, vor allem mit Rücksicht auf der Sphäre des Fremdenverkehrs.